

медій як живий організм, що так само еволюціонує та адаптується до середовища, яке у свою чергу також змінюється, борючись за виживання» [Там само]. У такій новітній моделі медіа першорядною є саме природна для них функція **об'єктивного, неупередженого й виваженого інформування**, і завдяки цьому – функція **суспільного зв'язку, медіатизації**: «Досвід непримиренно ідеологізованого ХХ ст. вказує на потребу корелювання інтелектуальних борін із соціальним досвідом. Зокрема необхідно поглиблювати медіаторську функцію медій як закріплену правом нонконформістську технологію, що залишатиме надію і забезпечуватиме свободу дискусій в умовах нових глобальних протистоянь» [Там само, с. 178]. Такий методологічний акцент дозволить досягти – через широкий діалог – ціннісної згоди в журналістиці, суспільстві та метастабільно стійкого розвитку соціуму.

Висновки. Оптимальна організація сфери масової комунікації має бути спрямована на пробудження внутрішніх тенденцій розвитку системи, повинна передбачати відкритість та нелінійність результатів діяльності, наявність зворотних зв'язків у системі та взаємної циклічної детермінації (дія – результат), резонансне вбудовування в середовище, у якому функціонують медіа. Такі синергетичні принципи організації медіасфери покликані забезпечити самокерований і самопідтримуваний розвиток ЗМК та їхніх дискурсивних практик, сприяти гармонізації ціннісних орієнтирів сучасного суспільства.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з уточненням і конкретизацією механізмів розбудови комунікаційного середовища мас-медійного дискурсу на ґрунті синергетичної концепції.

Література

- Василькова В. В. «Космос» комунікацій : новые понятия и традиционные образы. URL : <http://spkurdyumov.narod.ru/Baslk.htm> (17.04.18).
- Квіт С. Масові комунікації. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.
- Князева Е. Н., С. П. Курдюмов. Основания синергетики. Синергетическое мировидение. М. : КомКнига, 2005. 240 с.
- Луман Н. Понятие общества. Проблемы теоретической социологии. 1994. Вып. 1. СПб. : Петрополис. С. 25–42.
- Луман Н. Решения в информационном обществе. URL : <http://www.rinotel.ru/society/reshenia-v-informacionnom-obschestve.html> (17.04.18).
- Луман Н. Социальные системы : Очерк общей теории. СПб. : Наука, 2007. 643 с.
- Обращение к студентам и преподавателям факультета журналистики МГУ. URL: <http://journ.univ.kiev.ua/node/800> (17.04.18).
- Поради журналістам : Блог Анатолія Бабинського. URL : <https://risu.org.ua/ua/index/blog/~anatolius/46842/> (17.04.2018).
- Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2006. 656 с.
- Luhmann N. Beobachtungen der Moderne. Opladen : Westdeutsche Verlag, 1992. 220 s.
- Luhmann N. Die Realität der Massenmedien. Opladen : Westdeutscher Verlag, 1996. 219 s.
- Vatican Insider. URL : <http://vaticaninsider.lastampa.it/en/homepage/blog-sacri-palazzi-en/detail/articolo/st-francis-de-sales-la-filotea-12120/>. (23.02.12)

(Матеріал надійшов до редакції 10.05.18. Прийнято до друку 21.05.18.)

УДК: 811.112.2:81'373.612.3

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2018-73-21>

СКИДАНОВИЧ О. О., ФЕДОРЕНКО Л. В.
(Запорізький національний університет)

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИЧНОГО КОНЦЕПТУ *DIE WELT* НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ К. РАНСМАЙРА «*DIE LETZTE WELT*»

Стаття висвітлює метафоричний концепт як продукт та водночас продуцент метафори. Робота присвячена аналізу лінгвостилістичних особливостей перекладу метафоричного концепту як феномену на матеріалі роману Крістофа Рансмайра «Die Letzte Welt»

Ключові слова: метафора, метафоричний концепт, концептосфера, лінгвостилістика.

Skydanovych O. O., Fedorenko L. V. *Linguo-stylistic peculiarities of the translation of the metaphoric concept “Die Welt” based on the novel «Die Letzte Welt» by C. Ransmayr.* Nowadays, native literature studies are almost not engaged in the literary process in contemporary Austria, which, despite all its specificity, is undoubtedly an important component of the German and, more broadly, the West European literary space.

Currently there are not so many scientific studies on the work of Ransmayr. In general, the literature about him is presented in the form of separate articles that examine various literary or philosophical aspects in one or another of his works. The novel "Die letzte Welt" by Christophe Ransmayr became the main event of the Frankfurt Book Fair in 1988, and the epigraph from Ovid "Nothing does not preserve of its kind" is recognized almost as the motto of the era.

The questions of metaphorical formation of concepts were studied by such linguists as C. Baldauf, H. Hülzer, G. Lakoff. This article describes presentation of the metaphorical concept as a product and at the same time a producer of the metaphor. Papers are dedicated to an analysis of linguo-stylistic peculiarities of realisation of the metaphoric concept as a phenomenon based on the material of Christoph Ransmayr's novel "Die letzte Welt".

The scientific novelty of the results carried out that for the first time in the translation science was solved the actual task of establishing, describing and explaining the methods of reproduction of the metaphor in the German-Ukrainian translation of Christoph Ransmayr's novel "Die letzte Welt" for the purposes of translation. Similar studies will contribute to improving the quality of the translation of fiction texts.

The significance of the study is due to the author's contribution to the general theory of the text translation in order to find and analyze the expression of the metaphorical concept "Die Welt" in the Ukrainian language and its methods of translation.

Key words: metaphor, metaphorical concept, concept sphere, linguo-stylistics.

XX століття ознаменувалося тим, що лінгвістичні дослідження емоційно забарвлених мовних явищ, зокрема метафор, набули широкого вжитку в різних областях культури. Сьогодні за допомогою метафори досягається естетичний ефект виразності не лише в художній, ораторській та публіцистичній мові, а й навіть в науковій, оскільки з розвитком різних видів дискурсів цей образно-експресивний засіб висловлювання дозволяє забезпечити влучність твердження. Відтак, **актуальність** дослідження лінгвостилістичних особливостей реалізації метафоричного концепту як феномену в сучасній літературі продиктована складними й суперечливими предметами когнітивістики, концептології та метафорології. Концепт і метафора є взаємодоповнюючими та взаємоформуєчими елементами людської свідомості й знаннями про світ. Виникає необхідність у вивченні метафори як важливого мовного явища і в наданні конкретних рекомендацій з перекладу метафоричних засобів.

Метою дослідження є висвітлення метафоричного концепту як продукту та водночас продуценту метафори та аналіз лінгвостилістичних особливостей реалізації метафоричного концепту як феномену на матеріалі роману Крістофа Рансмайра «DIE LETZTE WELT».

У лінгвістичній літературі концепт з різних позицій досліджували: Н. Д. Арутюнова, В. І. Карасик, В. В. Колесов, С. Х. Ляпін, З. Попова, Й. Стернін, Ю. С. Степанов та ін. О. Бабушкін, Н. Дорофєєва, О. Кубрякова, Л. Лисиченко, З. Попова, Й. Стернін, О. Селіванова розглядають концепт як ментальну одиницю оперативної свідомості, глобальну мисленєву одиницю, що представляє предмет реального чи ідеального світу та вербально зберігається у пам'яті носіїв мови. Представники лінгвокультурологічного підходу Д. Лихачов, Ю. Степанов, Н. Арутюнова, С. Воркачов, С. Нікітіна, М. Алефіренко, В. Карасик, Г. Слишкін інтерпретують концепт як певну сполучну ланку між людиною і культурою [Арутюнова 1993]; як «багатомірне смислове утворення, в якому виділяються ціннісна, образна й поняттєва сторони» [Карасик 2004, с. 109]; як лексему, значення якої є змістом національної мовної свідомості [Воркачев 2006, с. 18-23]; як ментальну одиницю і елемент пізнання [Жайворонок 2007]. Досить широко питання типології концептів подається у працях С. Воркачова, Ю. Степанова, А. Вежбицької, В. Карасика, Г. Слишкіна та інших.

Питання метафоричного формування концептів досліджували такі лінгвісти, як С. Baldauf, H. Hülzer, G. Lakoff, F. Mauthner, M. Schwarz, H. Weinrich та ін. «Будучи водночас основною одиницею і концептології, і лінгвокультурології, концепт вирізняється неоднозначністю та суперечливістю свого тлумачення» [Приходько 2008, с. 46]. Також «набуття концептів – це дискусійна тема». Її дискусійність полягає в складності глибини когнітивного непізнання самого концепту та процесу концептуалізації, оскільки «значна частина концепту (можливо, більша) залишається за «вербальним кадром» [Яремко 2009, с. 61]. Дослідники метафори G. Lakoff, F. Mauthner стверджують, що концептосфера людини побудована метафорично [Lakoff 2003, с. 11], тому метафоричні висловлювання в мові пов'язані з метафоричними концептами, що й означає, що вони є мовними реалізаціями або актуалізаціями метафоричних концептів.

Особливість будь-якого концепту полягає в тому, що він здатний змінювати значення залежно від контексту. Отже змінною є й концептосфера. Незважаючи на це, вона

характеризується цілісністю та системністю, де кожна ланка виконує своє завдання та робить внесок у загальне семантичне наповнення. Ю. Степанов зазначає, що «концепти не лише мисляться, вони переживаються. Концепти – предмет емоцій, симпатій і антипатій, а інколи й зіткнень. Концепт – основний осередок культури в ментальному світі людини» [Степанов 1997, с. 41]. За Сергеевою О. В., художні концепти будуються на основі асоціацій, що посилює їх значення для аналізу ліричної прози, адже характерною рисою метажанру є асоціативність. Суб'єктивне змістове наповнення концепту становить найбільший інтерес у дослідженні концептосфери роману.

Одним із найважливіших складових концептосфери роману К. Рансмайра «ОСТАННІЙ СВІТ» є концепт «СВІТ». Явища у світі, пейзажі стають для суб'єкта поштовхом до переосмислення та обмірковування різноманітних явищ дійсності, за їх допомогою будується витончений сюжет, притаманний жанру роману. Концепт природи, живого світу, та світу життя людини має досить розгалужену структуру, що складається з великої кількості лексичних експлікацій, а тому, незважаючи на загальноновживаність, у творчості кожного автора він набуває нових семантичних ознак.

Концепт «СВІТ» загальноновживаний. Він традиційний не лише для романів, проте саме тут семантично-асоціативне змістове поле значно розширюється за рахунок індивідуально авторського розуміння й інтерпретації складників-експлікантів. Різноманітні вербалізатори концепту активно функціонують у всіх жанрових різновидах. Насамперед варто з'ясувати образний пласт концепту, представлений власне номінантом – «живий світ». Щоправда, в романі він спостерігається не так часто, як його вербалізатори.

«ОСТАННІЙ СВІТ» належить до тих текстів сучасної літератури, які здатні сугестивно передавати читачеві відчуття «вбачання істин», провокуючи контroversійні тлумачення. Важливим вихідним моментом для дослідження творчості К. Рансмайра в цілому є те, що для неї характерна загострена суб'єктивність та особлива філософська насиченість. Головним виміром літератури для письменника є фантазія. Часові та просторові координати в романах К. Рансмайра («Останній світ», «Жахіття криги та п'їтьми», «Морбус Кітагара») руйнуються, модифікуються подібно до того, як вони психологічно сприймаються й моделюються в синкретичному потоці людської свідомості.

Міфологічні образи та мотиви як елементи світу надають картині світу, який винаходить письменник, універсальних рис. Текст роману насичений великою кількістю анахронізмів. Невідповідність між очікуваним (епоха античного Риму за часів Октавіана Августа та Овідія) та дійсним (позбавлена конкретного соціально-історичного часу фіктивна дійсність роману) бентежить читача, створює естетичну напругу, безпосередньо впливає на рецепцію твору як естетичного твору.

Як часова структура фіктивної дійсності роману, так і сам образ часу існування світу «ОСТАННЬОГО СВІТУ» – це витвір уяви письменника, результат його індивідуальних особливостей сприйняття. Тому часова модель твору перетворюється на фіксацію в тексті елементу часу як метафоричного концепту WELT для внутрішнього усвідомлення.

Великого значення для оформлення поняття простір мешкання має концентрація уваги на місці перебування людини в світі, її просторова визначеність: цей простір з'являється лише через сприйняття та уяву, він витворюється чуттями – оптичними, акустичними, тактильними, ольфакторними, а також інтуїцією.

Простір мешкання не протистоїть індивідууму, а є його місцем знаходження в усіх душевних та тілесних проявах. Він може бути прихильним, тобто «своїм», і навпаки, сприйматись як «чужий», виявляється у парадоксальному баченні «мінус-» та «анти-простору». Зображення простору в творі часто стає підвладним внутрішній геометрії. У тексті вона знаходить вираження за допомогою особистісної ситуації розповіді: «абсолютне тут», за Гуссерлем, локалізоване в тілі того, хто сприймає.

Феномен простору, що з'являється у свідомості (автора, дійової особи, та, відповідно, реципієнта твору), має перцептуальний характер. Він є умовою сенсорного співіснування та

зміни людських відчуттів і стає місцем перетину зовнішньої та внутрішньої реальності, де й перебуває герой твору Котта в узгодженні зі своїм психічним станом.

Настрою, що супроводжує протагоніста впродовж усього роману, притаманні, як результат дихотомії, страх, прагнення віднайти захисток, безнадія, апатія, відчуття «підвішеності». Цей настрій з'являється як переживання героєм різних конкретних просторів почуття, які рельєфно окреслюють його простір проживання, що має двоякий вияв: викликає прагнення злитися з ним або ж почуття неприйняття його.

У романі Крістофа Рансмайра «DIE LETZTE WELT» два контрастні елементи географічного прояву існування в світі – наповнений простір Риму та, відповідно, Чорноморського узбережжя, які в тексті роману неодноразово протиставляються за допомогою альтернативних означень «вічне місто» – «залізне місто», «метрополія» – «останній світ»: «...навіть у такій глушині, як Томи...»-« Томи були такі самі глухі, такі самі старі й безнадійні, як і сотні інших містечок на узбережжі» – «праведного гніву Рима», «...всак, хто носить ім'я Августа, спроможний навіть кам'янисту землю обернути на море, а море – на дзеркало своєї слави» [Рансмайр 1997].

Інтертекстуально вони взаємодіють з Овідієвими «Roma aeterna» та «orbis ultimus». Однак у зображенні К. Рансмайра смислове та чуттєве наповнення цих просторів набуває нового значення: метрополія Рим постає як простір абсолютного порядку та раціоналізму, а Чорноморське узбережжя – як простір незбагненності та парадоксу.

Обидва ці простори як дихотомія застиглого режиму влади та динамічного духу заперечення стають контрастними і мають в романі виразне наповнення. Зв'язок між Римом та місцем вигнання поета встановлюється в романі на рівні творчості Овідія. До тоталітарного простору Риму як «зони раціоналізму» з'являється альтернатива – міфічний простір Чорноморського узбережжя як «зона духу», ірраціональної стихії. Географічно вона є периферією щодо Риму, однак саме тут автор розгортає фабульну дію твору. Понтійський простір стає невід'ємною частиною наповненого простору «ОСТАНЬОГО СВІТУ» [Потехина 2005]. Нами помічено, що оригінальні метафори жодним чином не можуть бути лексикалізовані, і їх можна зрозуміти лише в контексті. Вони не можуть бути замінені концептуальною метафорою, однак виглядають більш оригінально і нетрадиційно.

У пасажі «*Tomi, das Kaff. Tomi, das Irgendwo. Tomi, die eiserne Stadt*» → «*Томи, глуха глушина. Край світу. Залізне місто*» за допомогою метафор «*Tomi, das Kaff. Tomi, das Irgendwo*» [Ransmaur 1998] концепт WELT відтворюється у тексті перекладу за допомогою метафоричного виразу «*Томи, глуха глушина. Край світу...*» [Рансмайр 1997]», який має дещо низький ступінь виразності. Німецька лексема *das Kaff* означає далеке забуте місце, а *das Irgendwo* перекладається як *десь*, або *далека-далечинь* і є досить виразним. У перекладі використано метод метафоризації і тим самим нівельована експресивність вислову. У фрагменті «*So wie der Tod auch unzugängliche Häuser manchmal öffnet*» метафоричний концепт «*der Tod Häuser öffnet*» передано за рахунок прямого перекладу «*смерть відчиняє двері*». Ця трансформація відтворює смислове навантаження і високий рівень експресивності.

У наступному прикладі видно, що метафоричний концепт WELT описує присутність натовпу та описує конкретну обстановку у приміщенні. «*Auch wenn die Ängstlichen vom Unheil verscheucht worden und ferngeblieben waren, herrschte auf den Treppen und im Salon doch das Gedränge eines Trauerhauses*» [Ransmaur 1998] → «*І хоч страхополохів це лихо налякало й вони воліли не показуватися в тому домі, на сходах і в салоні стояв натовп, і атмосфера тут панувала похоронна*». Вираз «*Ängstlichen vom Unheil*» перекладається як *сполохані від лиха* в той час як перекладач трансформував цей вираз в одну лексему – «*страхополохи*».

У цьому прикладі метафора відтворена ще за допомогою відповідного описового моделювання ситуації та семантичного уточнення «*і в салоні стояв натовп, і атмосфера тут панувала похоронна*». Такий переклад можна розглядати як дослівний, оскільки в цьому випадку мовні картини світу німецької та української етнокультур збігаються.

Аналогічним є приклад «*In diesem Gebirge verhallte die Welt*» [Ransmaur 1998] → «*Тут, у горах, світ німував*». Тут образно зображено картину світу живої природи «... світ

німував...», тобто «був німим, мовчазним» – саме так можна перекласти метафоричний вираз «*verhallte die Welt*». Використана метафора «*in der Welt der Alltagssprache, des Dialektes, der Schreie und gebrochenen Sätze und Phrasen verstummt*» перекладається за допомогою прямого перекладу «у свімі буденної мови, говірки, криків, кострубатих речень і фраз, то навіки замовкнув би». На нашу думку, цей переклад є цілком виправданим, оскільки мова роману має бути зрозумілою і легко сприйнятливою для читача. Тут метафоричний концепт WELT реалізовано описом внутрішнього світу героя за допомогою метафори «... у свімі буденної мови..., кострубатих речень...».

Наступний приклад метафоричного концепту «*Starr vor Schreck über diese Stimme, seine eigene Stimme, sank Cotta auf die Roßhaardecke zurück und lag verrenkt*» у перекладі замінений відповідною метафорою з прямим перекладом змісту «Заціпенівши від власного голосу, Котта знов опустився на волосяну ковдру й лежав скарлючений...». Цей переклад може бути визначений, на наш погляд, як адекватний, тому що смислове навантаження вихідної метафори *Starr vor Schreck über diese Stimme* навіть вирає завдяки своїй експресивності. Метафоричний концепт WELT тут реалізовано для опису внутрішнього стану героя і, водночас для опису зовнішньої частини світу – «Немилосердно, жорстоко обступав його світ...». Таким чином, у цьому прикладі гармонійно переплітаються «голоси» мовної картини світу цих двох культур.

У наступному прикладі «*schlug er Stieren den Schädel ein*» і в тексті перекладу «його довбня з тріском опускалася межі очі спутаній худобині» описано дію відносно суб'єкта з порівнянням відносно картини світу: «*daß selbst das Rauschen des Baches für einen Augenblick auszusetzen und sich in Stille zu verwandeln schien*» → «решта звуків на свімі ставали такими нікчемними, що навіть дзюрчання струмка на хвилю, здавалося, змовкало і оберталось в тишу». Тут буквальний переклад підходить краще за все через схожість мовних образів.

З перекладом лексикалізованих метафор концепту WELT, як правило, труднощів не виникає. «*der Maschine, in die Cypris ganze Schicksale einspannen* [Ransmayr 1998]» → «стрекопливої машинерії, в яку Кипарис закладав цілі людські долі [Рансмайр 1997]». Переклад набуває більше експресивності, адже німецькомовне слово «*der Maschine*» не може бути відтворене еквівалентною метафорою, тому воно було замінене словами «стрекопливої машинерії», що слід вважати адекватним та більш емоційним варіантом перекладу.

Аналізуючи «... *oder von der zarten Mechanik jenes schwarzen, mattschimmernden Projektors...*» → «... чи про хитру механіку чорного матового проектора...», зазначимо, що метафора, яка може бути розглянута як «мертва», відтворена не метафоричним виразом, а словосполученням «...хитру механіку чорного матового проектора...». Однак цей переклад слід також вважати адекватним, оскільки експресивність передається лексемою «хитру». Метафоричність концепту в даному прикладі досягається шляхом введення опису – «... хитру механіку...» та «... стрекопливої машинерії...», а також «... в яку Кипарис закладав цілі людські долі», завдяки чому подається опис внутрішнього світу техніки.

При перекладі словосполучення «*Der Lichtschein aus Nasos Haus fiel lang*» → «Довга смужка світла з Назонових дверей» використані метафоричні заміни та смислове розгортання: «Довга смужка світла з Назонових дверей». На наш погляд, перекладачеві повністю вдалося відтворити смислове навантаження і збільшити виразність шляхом уточнюючої вказівки «з дверей». Образна метафора «*alten Schnee*» перекладається майже буквально через відповідний еквівалент «старезний, давній, торішній», оскільки в цьому випадку мовні образи німецької та української лінгвокультур збігаються: «торішній сніг».

Для перекладу метафори «*und streifte noch den Maulbeerbaum*» перекладач використав розгорнутий метафоричний вираз «на мить вихопила з темряви шовковицю», що також відповідає смислового навантаженню і відтворює експресивність.

У перекладі метафора «*über den Firn rollen ließ, schwarze Käfer*» була передана розгорнутим метафоричним виразом «вони порозбігалися на цьому вічному снігу, немов чорні жуки», що розширює смисл вислову та відповідає смислового навантаженню і відтворює експресивність словами «порозбігалися» та «на цьому вічному снігу». Метафору «*narbiger*

Mond» перекладено також зі зміною як «*порубцьований місяць*». Слово «*narbiger*» має значення «*зарубцьований*». Перекладач модифікацією значення отримав більшу експресивність перекладу.

Проведений аналіз відібраного матеріалу показав, що найбільш уживаним видом реалізації концепту WELT виступає метафора-персоніфікація та індивідуально-авторські метафори. Завдяки їх використанню концепт реалізується як метафорами на позначення природних об'єктів та явищ, так і метафорами, що пов'язані з людиною. Як кореляти, автор використовує також такі характеристики живої істоти, як наявність частин тіла, явищ та процесів, пов'язаних із свідомістю, різні фізичні стани та родову приналежність. Зазначимо, що переклад індивідуально-авторських метафор є доволі складним завданням, безпосередньо пов'язаним з інтерпретацією тексту, аналізом індивідуально-авторської картини світу тощо, що відкриває перспективи подальших досліджень.

Література

- Арутюнова Н.Д. Введение. Логический анализ языка. Ментальные действия. М., 1993. С. 3-7.
Воркачев С. Г. Лингвоконцептология и межкультурная коммуникаци. Язык. Культура. Коммуникация. Текст : Мат-лы междунар. научн. конф.: в 3-х ч. Волгоград : Волгоградское научн. изд-во, 2006. Ч.1. С. 18-23.
Жайворонко В. В. Українська етнолінгвістика : Нариси. К. : Довіра, 2007. 262 с.
Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.
Потехина И. Г. Роман Кристофа Рансмайра «Последний мир» : миф и литература : дисс.... канд. филол. наук : 10.01.03. СПб., 2005. 214 с.
Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
Рансмайр К. Останній світ / Переклад Олекси Логвиненка. К. : Основи, 1994. 208 с.
Степанов Ю. С. Константы : словарь русской культуры : опыт исследования. М.: Языки русской культуры, 1997. 824 с.
Яремко Я. П. Стратифікація концепту. К. : Вид. дім «Академперіодика» НАН України, 2009. С. 60–69.
Lakoff G. Leben in Metaphern. Lakoff G., Johnson M. Konstruktion und Gebrauch von Sprachbildern. Heidelberg : Koninklijke Wöhrmann, Zutphen, 2003. 272 S.
Ransmayr Ch. Die letzte Welt. Frankfurt am Main : Fischer Taschenbuch Verlag, 1998. 317 S.

(Матеріал надійшов до редакції 15.03.18. Прийнято до друку 4.05.18)

УДК: 811.111'42

DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135/2018-73-22>

ФРОЛОВА І. Є., КОНОПЛЯНКО І. І.

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

РЕГУЛЯТИВНА ФУНКЦІЯ ЕМПАТІЙНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ДИТЯЧОМУ КІНОДИСКУРСІ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто регулятивну функцію емпатійних висловлень, реалізованих в англomовному дитячому кінодискурсі, які розглядаються як когнітивно-комунікативна діяльність дітей та як дискурс, адресований дітям. До останнього, що включає такі традиційні форми як казки, дитячі вірші тощо, останній часом долучається кінодискурс, який набуває популярності, що особливо стосується мультфільмів. Мультимодальна природа мультфільмів дозволяє дітям легше сприймати їх; мультфільми не лише розважають, вони є важливим складником соціалізації дитини, навчання юних глядачів норм і цінностей їхньої культури. Доволі часто мультфільми є інноваційними творами, які не слідує казковій традиції. Це стосується розглянутого в статті мультфільму – «Думками навиворіт», в якому розповідається, як дівчинка справляється з психологічними проблемами переїзду на нове місце шляхом спілкування з батьками та персоніфікованими емоціями із значною часткою емпатії. Дослідження емпатійних висловлень персонажів мультфільму дозволяє дійти таких висновків: (1) емпатія є частиною кооперативної поведінки, властивої англomовній лінгвокультурній спільноті, вона відповідає нормам спілкування, яких суспільство вимагає від індивіда, які засвоюються в процесі соціалізації; (2) регулятивна функція емпатійних висловлень в дитячому кінодискурсі має синергічну природу: вони регулюють міжособистісні взаємини персонажів і одночасно впливають на розумово-комунікативну діяльність дітей, надаючи їм моделі емпатійної мовленнєвої поведінки; (3) регулятивна функція емпатійних висловлень реалізується через потенціал комунікативно-прагматичних характеристик висловлень до якого входять МА-експресиви, репрезентативи, директиви та комісиви; (4) імплементація регулятивної функції кореспондує з організацією комунікативно-прагматичного потенціалу емпатійних висловлень у дві моделі – сценарії, що кореспондують з емпатійними смислами *співчуття* та *співпереживання*.

Ключові слова: англomовний дитячий кінодискурс, регулятивна функція, синергічна природа, емпатійні висловлення, комунікативно-прагматичні характеристики, когнітивний сценарій.